

Iedereen communiceert!

“Iedereen communiceert!”, zo luidde de titel van het congres van ISAAC-NF op 4 oktober 2018. Alleen de manier waarop iemand dat doet, wil nogal eens verschillen. **Ondersteunde Communicatie (OC)** is een volwaardige manier van communiceren, net als spraak. Die boodschap werd duidelijk uitgestraald tijdens het congres. Na de aandacht voor kernwoorden tijdens de vorige editie stonden nu randwoorden en personalisering van OC-hulpmiddelen en de schijnwerpers. Daarnaast waren er lezingen en workshops over verschillende vocabulaires en software, strategieën voor communicatiepartners, meertaligheid, ervaringsordening, sociale haptische communicatie en nog veel meer. Een impressie van deze dag.

Volwaardige gesprekspartners

Na het welkomstwoord door voorzitter Stijn Deckers was het de beurt aan Nathalie Verstegen en Valerie Schoonen om het congres officieel te openen. Zij lieten een film zien, die speciaal voor deze gelegenheid gemaakt was door Cam on Wheels, een organisatie waarin mensen met een beperking in de filmbranche werken. In deze film interviewden Nathalie en Valerie elkaar en vertelden ze dat OC hun zelfstandigheid enorm heeft vergroot. Hun wensen verschillen niet van die van andere mensen: zelf keuzes kunnen maken en gezien worden als volwaardige personen en gesprekspartners. Zonder hun spraakcomputers zou dat niet kunnen. Valerie voegde er nog wel aan toe dat de computer soms behoorlijk in de weg kan zitten en ze het liefst een doorzichtig scherm zou willen, zodat ze de mensen erachter goed kan zien. Een ander groot nadeel van de oogbesturingscomputer is dat hij buiten niet werkt. Als je dan met vrienden een terrasje pikt, is het zuur dat je niet mee kunt praten.

Veel nieuwe huizen voor Harry

Na deze interessante opening door Nathalie en Valerie presenteerde bestuurslid Leonieke Wiertz het voorleespakket van ISAAC-NF. Dat pakket bevat traditiegetrouw het landelijk vastgestelde prentenboek van het jaar. Dit keer viel die eer te beurt aan *Een huis voor Harry*. In de vorm van een knuffel met grote glinsterende ogen vond Harry bij veel congresdeelnemers een nieuw huis. Naast natuurlijk het boek zelf ontbraken ook een bouwpakket van een huis en een serie verkeersborden niet in het voorleespakket. Verschillende leveranciers hadden nog een OC-pagina toegevoegd, zodat er meer dan voldoende woorden waren om te modelleren tijdens het voorlezen. Leonieke nodigde ook dit jaar alle aanwezigen uit om filmpjes van het voorlezen te maken en die aan ISAAC-NF te sturen.

Randwoorden

Barbara van 't Westende en Willemijn Wetzels hielden de eerste plenaire lezing namens Assistive Ware. Waar tijdens het vorige congres van ISAAC-NF veel aandacht was

besteed aan kernwoorden, kwamen nu de randwoorden aan bod. Barbara en Willemijn lieten zien dat, wanneer je een volwassene en een kind over hetzelfde onderwerp laat praten, het heel goed mogelijk is dat beiden andere accenten leggen. Daardoor zal het vocabulaire dat de volwassene selecteert voor een communicatiehulpmiddel ook anders kunnen zijn.

Omgevingsbediening

De verschillende manieren waarop je met behulp van een spraakcomputer invloed kunt uitoefenen op je omgeving werden voor het voetlicht gebracht door Kitty de Boer en Melanie Hofstede van QuoVadis Nederland BV. Zij legden uit hoe je bijvoorbeeld een koffiezetapparaat kunt aanzetten, een deur kunt openen of de televisie kunt bedienen.

Vergelijking OC-systemen

Vervolgens presenteerde Suzanne Koopman van RDG Kompagne een onderzoek waarin OC-systemen werden beoordeeld op pragmatiek en correcte zinsbouw. Twaalf zinnen met elk vijf tot elf woorden en verschillende soorten vervoegingen werden gemaakt met behulp van Score, Aloha 1 en 2, Core First Lite en Proloquo2Go met vocabulaire Crescendo. Er werd gekeken hoeveel handelingen gemiddeld per woord nodig waren en in hoeverre de grammatica correct weergegeven kon worden. Het bleek dat Core First Lite de minste handelingen nodig had (1,8) gevolgd door Proloquo2Go/Crescendo (2,1) en Aloha 2 en Score (beide 2,5). Wat de grammaticale correctheid betrof, scoorde Proloquo2Go/Crescendo het hoogst (99%), gevolgd door Score (97%), Aloha 2 (95%) en Core First Lite (88%). Ook werd duidelijk dat in Score relatief veel aandacht uitgaat naar pragmatiek, met name woorden als “hoi” en “doei”, en Core First Lite veel pragmatische meerwoordzinnen bevat.

EEN GREEP UIT DE WORKSHOPS

Gezien de programmering konden onmogelijk alle workshops gevolgd worden. Daarom volgt hieronder van slechts drie workshops wat meer informatie. Andere workshops gingen over sociaal-haptische communicatie, interactief voorlezen, vocabulaires, zintuigverhalen, meertaligheid en OC en interacteren, gedrag & communicatie. Al met al een heel veelzijdig programma.

Personaliseren en beschrijven

Hoe personaliseer je een OC-hulpmiddel, welke randwoorden voeg je toe en wat is beschrijvend leren? Antwoorden op deze vragen gaf Willemijn Wetzels namens Assistive Ware in haar workshop over vervolgstappen binnen het OC-traject. Hoe meer woorden je toevoegt aan een vocabulaire, hoe meer woorden wegzakken in allerlei submappen en moeilijker te bereiken zijn voor de gebruiker. Daarom gaf Willemijn de tip om geen woorden toe te voegen die maar één keer gebruikt worden. Dergelijke woorden kunnen beter omschreven worden met de kernwoorden die zich al in het OC-systeem bevinden. Dat beschrijven is ook een vaardigheid die aan de gebruiker geleerd zou moeten worden. Ook pleitte Willemijn ervoor om woorden niet op pagina's te zetten die verwijzen naar een specifieke activiteit, maar ze te integreren in het hele communicatiesysteem.

Ervaringsordening

In een andere workshop zette Dorothea Timmers-Huigens haar visie ten aanzien van ervaringsordening uiteen. Zij stelde dat coregulatie tussen twee of meer mensen belangrijk is. Bij coregulatie stemmen mensen hun interactie af op elkaars beleving. Die coregulatie kan van hoge of lage kwaliteit zijn, al naar gelang er gedeeld begrip is. Mensen met een beperking kunnen een andere beleving hebben dan mensen zonder. Die beleving bestaat uit vier ordeningsmanieren, namelijk de lichamelijke, associatieve, structurerende en vormgevende ordening. Als een begeleider het gedrag van een cliënt niet begrijpt of als er een conflict is, is het van essentieel belang om te kijken welke ordening in die situatie de boventoon voert. Vervolgens is het zaak om het evenwicht tussen de vier ordeningen te herstellen.

COCP-traject

Het creëren van de ideale omgeving om te leren communiceren stond centraal tijdens de workshop over het traject *Communicatieve Ontwikkeling bij niet of nauwelijks sprekende kinderen of volwassenen en hun Communicatiepartners*. In de eerste plaats is een passend communicatiesysteem nodig, maar daarnaast ook voldoende gelegenheid om te communiceren. Tijdens de workshop werd veel aandacht besteed aan strategieën voor communicatiepartners, zoals het tempo aanpassen en de “draad” van de OC-gebruiker volgen. Verschillende COCP-trajecten vonden al plaats in schooklassen. Daarbij werden leerkrachten en begeleiders bewust gemaakt van de verschillende strategieën voor communicatiepartners. Leerlingen werden via de verbeterde interactiestijl van de leerkrachten en begeleiders geholpen om hun participatieniveau in de klas te verhogen. De trajecten maakten veelvuldig gebruik van videotraining en lieten mooie resultaten zien. De interactiestijlen verbeterden vrijwel altijd, waarna de leerlingen ook daadwerkelijk actiever betrokken waren bij het aanbod in de klas.

Geslaagd

Over de opkomst bij dit tweede congres kon het bestuur van ISAAC-NF tevreden zijn. Het programma sloot aan op uiteenlopende interesses en de informatiemarkt in de pauzes maakte het geheel compleet.

Aukje-Tjitske Dieleman